

PAPA XXII. IOANNES VE İTALYAN HAÇLI SEFERLERİ*

Pope John XXII. and the Italian Crusades

Asiye ABDURRAHMANOĞLU¹

ÖZ

ABSTRACT

1316 yılında papa olarak seçilen XXII. Ioannes, papalığı boyunca Katolik Kilisesi'ni Avignon'dan yönetmiştir. Roma ve İtalyan yarımadasının içinde bulunduğu durumdan ötürü aksiyon almak zorunda kalan Ioannes, bunu savaş üzerine inşa etmiştir. Bu bağlamda, onun papalık dönemi Roma Kilisesi'nin İtalya politikalarında önemli bir eşiğe işaret etmektedir. Papa Ioannes, saltanatının neredeyse tamamında İtalya'ya askeri operasyonlar düzenleyerek bölgeyi pasifleştirmeyi denemiştir. Guelf müttefikleri ile İtalya'da sürdürdüğü uzun ve maliyetli savaşlar rasyonel bir temele dayansa da, Roma Kilisesi adına kayda değer bir getirisi olmamıştır. Özellikle Ghibellin bloğunun güçlü liderlerinden Matteo Visconti ve ortaklarıyla sürdürülen savaşlar büyük oranda hezimetle sonuçlanmıştır. Sonuç olarak papanın İtalyan siyasetine aykırı askeri hamleleri bölgede hiziplerin iyice keskinleşmesine sebep olmuştur. Papanın savaşı sürdürme konusundaki ısrarı, curiada savaş karşıtı kardinallerin muhalefetini beraberinde getirmiştir. Ancak papa inat derecesinde bir tutum içerisinde savaşı sürdürmeye devam etmiştir. Papa Ioannes, yerel İtalyan liderlerine karşı savaşları organize ederken sıklıkla Haçlı Seferi söylemini kullanmıştır. Roma Kilisesi'nin ve başı olarak papanın kullandığı bu dil sahada Papalık lehine fayda sağlamazken, İtalyan toplumunun kilise idaresinden ve dini fanatizmden uzaklaşmasını beraberinde getirmiştir. Papanın bilgeliği sorgulanırken, Roma Kilisesi'nin üstünlüğü ciddi zarar görmüştür. İtalya'nın pasifleştirilmesi adına papa XXII. Ioannes'in üstlendiği askeri operasyonları konu alan bu çalışma bölgedeki askeri operasyonların bir taslağını çıkartmayı ve buradan hareketle Papalığın askeri eylemlerini analiz etmeyi hedeflemektedir.

John XXII., who was elected pope in 1316, led the Catholic Church from Avignon during his pontificate. John, who had to take action due to the situation in Rome and the Italian peninsula, built it on the war. In this context, his papacy marks an important threshold in the Italian policies of the Roman Church. Pope John tried to pacify the region by launching military operations against Italy almost throughout his reign. Although the long and costly wars he waged in Italy with his Guelf allies were based on rational basis, they did not yield any significant benefits for the Roman Church. Particularly, the wars with Matteo Visconti, one of the powerful leaders of the Ghibellin bloc, and his associates, resulted in great defeat. As a result, the military moves of the pope against the Italian policy caused the factions in the region to become sharper. The pope's insistence on continuing the war brought about the opposition of the anti-war cardinals in the curia. However, the pope continued to wage the war with a stubborn attitude. Pope John often used the rhetoric of the Crusade when organizing wars against local Italian leaders. While this language used by the Roman Church and the pope as its head did not benefit the Papacy in the field, it brought the Italian society away from the church administration and religious fanaticism. While the wisdom of the Pope was questioned, the superiority of the Roman Church was seriously damaged. This study, which deals with the military operations undertaken by pope John XXII for the pacification of Italy, aims to outline the military operations in the region and to analyze the military actions of the Papacy from this point of view.

Keywords: John XXII., Italy, Crusades

Anahtar Kelimeler: XXII. Ioannes, İtalya, Haçlı Seferi

1. ORCID: 0000-0002-1021-944X

1. Dr., Bağımsız Araştırmacı, aasiye002@gmail.com

* ABDURRAHMANOĞLU, A. (2024). "Papa XXII. Ioannes ve İtalyan Haçlı Seferleri" *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.11, S.31, s.66-76.

Makale Geliş Tarihi: 21 Ekim 2023 Kabul Tarihi: 18 Aralık 2023

Bu çalışma, 2023 yılında tamamlanan "Avignon Papalığı: 1305-1378" başlıklı doktora tezi temel alınarak hazırlanmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

As it is known, the 14th century was a very challenging era for the Papacy. The problems and conflicts inherited from the 13th century caused the Papacy to move away from Italy. The chaos in the Italian peninsula opened the direct path to Avignon. For this reason, the Papacy settled in Avignon in 1309 and ruled the Roman Church from Avignon until 1377. During this period, a total of seven popes became the head of the Roman Church. Pope Ioannes, an important actor in our work is one of them. Pope Ioannes, who always kept his enthusiasm for returning to Rome alive, was convinced that this would only be possible with a military operation. For this reason, he followed a different Italian policy than the Avignon popes before and after him. The Pope's wrong tendencies and stubbornness brought about material and moral destruction. Pope John, who had a long reign, waged exhausting and costly wars in Italy under the name of the Crusade throughout most of his papacy. The enemies of Pope Ioannes, who believed that war was necessary to subdue Italy, were the Ghibelline elites. Ghibelline allies, as is known, were nobles who did not accept Papal supremacy on the Italian peninsula. The cities ruled by Matteo Visconti, known as the most powerful of the Ghibellines, and his talented sons posed a serious threat to the Papal presence in the region. For this reason, Pope John decided to start with the Viscontis first. The pope appointed a resourceful cardinal, Bertrand du Pouget, as ambassador to Italy. Afterwards, the pope, who formed an alliance with Robert, king of Naples, began to fight in the field against the Visconti and her allies. Robert of Naples' dream of becoming king of Italy brought the end of the alliance with the Papacy. While the Pope was trying to find support for himself in the international arena, the Papal armies began to suffer heavy defeats in Italy. As a remedy, Pope Ioannes excommunicated Matteo Visconti. All religious rituals were banned in the cities ruled by the Visconti. The Pope's use of his spiritual weapon caused the collapse of loyalty to Matteo Visconti. Cardinal Bertrand managed to capture an important city like Bologna. The Pope's partial success in Italy was short-lived. Having defeated all his rivals for the German imperial crown, Ludwig of Bavaria was now available for Italian affairs. Ludwig's intervention to revive the dispersed Ghibelline allies was successful. Ghibelline block re-established. Moreover, Ludwig arrived in Italy at the head of his army and was crowned emperor in Milan. Naturally, Papal supremacy in the region was seriously damaged. Pope Ioannes had already had difficulty finding money to continue the wars in the region for a long time. The inadequate economic situation naturally did not allow the cardinal to continue his successes. In addition, cardinal Bertrand was a Frenchman. The fact that all the elements representing in the region were French disturbed the Italians. Pope Ioannes appointed Giovanni Colonna, from the famous Colonna family, as ambassador to Italy. The Pope hoped to gain a foothold in the region thanks to the ambassador's Italian identity, but things did not go as he expected. Pope John's insistent war policy was also receiving serious criticism within the curia. Some anti-war cardinals argued that these wars, which had been going on for many years, had no benefit. However, the pope had a stubborn attitude. He claimed wars that these wars were necessary for the Papacy to return to Rome. But under the revived Ghibelline alliance, cardinal Bertrand was now backed into a corner. The cities and towns that rebelled one after another made it impossible for the Papacy to be in the region. The war, which had been stubbornly waged for nearly twenty years, ended in the great defeat. Italy had now become dangerous to the Papacy than before. The Pope's war policy increased the hatred towards the Papacy in the region and damaged the loyalty to the church.

GİRİŞ

Avignon'da 1309-1377 yılları arasında temsil edilen Papalığın ikinci papası olan XXII. Ioannes, on sekiz yıllık papalığının büyük kısmında İtalya'da Haçlı Seferi adı altında sürdürdüğü savaşlarla, geçmişten bugüne tartışmalı bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Avignon Papalığı olarak adlandırılan süreç bilindiği üzere Papalığın Fransız kültür bölgesinde bulunan küçük bir kasabadan yönetildiği, Roma'nın bir geleneğin dışına çıkılarak terk edildiği özel bir sürece işaret etmektedir. Papalığın yeni yönetim merkezi olarak Avignon'u tercih etmesi ve doğal olarak Aziz Petrus'un haleflerinin Roma'da hüküm sürmeleri gerektiğine dair geleneksel tüm görüşlerin görmezden gelinmesi aslında doğrudan İtalyan siyasetinin karmaşasına bağlı olarak şekillenmişti. İtalya'da iki egemen güç olarak Papalık ve Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nun üstün güç olma idealleri, komünal olarak yönetilen İtalya'ya ciddi zararlar vermişti. Hohenstaufen'larla olan kavga, her ne kadar II. Frederich'in oğlu ve torununun devrilmesi ile sonuçlansa da, tarihçilerinin çoğunun fikir birliği yaptığı gibi 13. yüzyıl Papalık için yavaş ve incelikli bir çürüme çağıydı (McCabe, 1916: 206). Papalık 11. yüzyılın sonları ile 12. yüzyılda Alman imparatorları ile başladığı üstünlük savaşında büyük oranda güç ve prestij kaybederken, İtalyan toplumu ve siyaseti iki rakip güç arasında, Guelf ve

Ghibellin¹ olarak çeşitli hiziplere bölünmüştü. İtalya'daki üstünlük yarışında Guelfler Papalık bloğunun destekçileri olup, bölgede Papalık üstünlüğünü ve ayrıcalığını savunurlarken, Ghibellinler imparatorluğun üstünlüğü noktasında direktmekteydiler. Papalık ile imparatorların mücadelesi, Roma kentinde aristokratik ailelerin kavgası ve onların güç oyunları İtalya'yı büyük oranda kontrolsüz hale getirmişti. Fransisken Salimbene, bahsi geçen karmaşa yıllarında çoğu yerde anarşinin yükseldiğinden, insanların haydutlar ve çapulcular yüzünden ekip biçemediğinden ve İtalya üzerindeki derin kontrolsüzlükten hayıflanmaktaydı (Thompson, 1959: 458). Bu bağlamda çok sayıda yarı otonom şehir devleti içerisinde faaliyet gösteren Guelf-Ghibellin hizipleşmesi 14. yüzyıla girerken, Papalık adına bölgede tutunmayı zorlaştırdı. Benzer şekilde Roma kentinin bir senatör eliyle yönetilmesi ve şehirde asırlardır faaliyet gösteren aristokratik ailelerin senatörlük için birbirleriyle çatışması da duruma eklenince, Papalık artık İtalyan yarımadasının karmaşasından uzakta, yeni bir alan bulmaya zorlandı.

İtalyan yarımadasından çıkan ve Avignon'a ilk yerleşen papa olan V. Clemens, Roma şehrinde ve İtalya'nın genelinde var olan huzursuzlukları bastırmayı ve buna mukabil Papalığı ait olduğu topraklara geri döndürmeyi denedi. Papalığın yokluğunda Ghibellinler, iyice güçlendi ve her bir Ghibellin-Guelf şehri yerel liderlerin altında örgütlenmeye başlayınca durum hem Papalık hem de imparatorluk adına tehlikeli olmaya başladı. V. Clemens ile birlikte olayı daha karmaşık hale getiren şey, asırlık kilise müttefiki olan Guelf'lerin kendi aralarında Ak Guelf ve Kara Guelf olarak farklı fraksiyonlara ayrılmasıydı. Papa Clemens en azından kendi destekçileri arasındaki çatışmayı sonlandırmak için kardinal Napolyon Orsini'yi İtalya'ya elçi olarak atadı (Giovanni Villani, 1986: 376) ancak kardinal İtalya'daki barış misyonunda Papalığa bir uzlaşma getiremedi (Partner, 1972: 298; Koster, 2015: 41). Bir çare olarak papa V. Clemens, Alman imparatoru olarak onayladığı VII. Heinrich'i İtalya'ya sefer yapmaya teşvik etti. Papa imparatorluk gücüyle İtalyan komünlerini ve asillerini bastırabileceğini, Guelf-Ghibelline çatışmasını sonlandırabileceğini umuyordu ancak İtalya imparatorluk güçlerine direndi. VII. Heinrich'in ölümüne dek süren İtalya savaşları, bölgenin kutuplaşmasından, siyasi hizipleşmenin derinleşmesinden başka bir şeye hizmet etmedi. Papa XXII. Ioannes'in dış politikada önemli bir önceliği olan İtalyan işlerine odaklanan bu çalışma, papanın ve curianın güçlü kardinallerinin liderlik ettiği Haçlı Seferlerini mercek altına almaktadır. Papanın siyasi hamlelerini ana kaynaklar rehberliğinde değerlendirmeye alan çalışmamız Roma Kilisesi'nin dini politikalarının gölgesinde kalan bu siyasi yönünü incelemeye alarak, literatüre bu bağlamda katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. XXII. Ioannes ve İtalyan Politikası

1254 yılından 1343 yılına değin Papalık İtalya'ya Haçlı Seferi adı altında pek çok askeri sefer organize etti. İki evre halinde incelenen bu seferlerden 1254-1302 arası yapılan savaşların amacı Papalığın dünyevi gücünü kurmak, kaybettiği prestiji yeniden tesis etmek ve Kilisenin onurunu savunmaktı. Alman imparatorları, Aragon kralları ve prensleri bu süreçte Papalığın düşman kabul ettiği güçlerdi. Birkaç istisna papa dışında bahsi geçen evrede hüküm süren papaların geneli III. Innocentius'un kilise politikalarını benimseyerek bu doğrultuda hareket etmekteydiler. 1302-1343 arası sürdürülen Haçlı Seferlerinin amacı ise Orta ve Kuzey İtalya'daki Ghibellin canlanmasını söndürmek ve hala bu bölgelerde Papalığın egemenlik iddiaları söz konusu olsa da, Papalık adına mücadele Ghibellinizme odaklanmaktaydı (Housley, 1982: 15-16).

V. Clemens'in 1314 yılındaki ölümünden sonra, yaklaşık yirmi yedi ay kadar yeni bir papa seçilemedi. Kardinaller arasındaki çatışma 1316 yılında Jacques Duese'un papa olarak seçilmesi ile son buldu. Endişe verici şartlar altında papa olan XXII. Ioannes, yetmiş iki yaşında, ufak tefek hasta bir adam olmasına rağmen, yetenekli bir avukat ve idareciydi. V. Clemens'in aksine yeni papa, Papalığın içinde bulunduğu kısıtlayıcı şartların bilincindeydi. İtalya bastırılmadan, yerel çatışmalar sona erdirilmeden Roma Kilisesi'nin yeniden İtalyan siyasetinin karmaşasına sokulmasını gerekli görmemekteydi (Renouard, 1970: 29).

¹ Guelf ve Ghibellin ifadelerinin 12. yüzyıl ortalarında Hohenstaufen imparatorları ile Bayyera ve Saksonya'nın Welf dukleri arasında sürdürülen savaşlarda, Alman savaş çığılığı Welf ve Waiblingen'in İtalyan versiyonları oldukları kabul edilmektedir. Bu bağlamda Welf Guelf, Waiblingen Ghibellin olarak İtalya'da karşılık bulmuştur. I. Friedrich'in İtalya seferleri esnasında yarımada taşıdığı kabul edilen tanımlamalar, belirli saflarda yer alarak kendi ekonomik, siyasi ve kültürel ayrıcalıklarını sürdürmek isteyen fraksiyonları ifade etmekteydi. Bu bağlamda Guelfler, anti-imparatorluk çizgisinde olup bölgede Papalık gücünün sürdürülmesini savunurlarken, Alman imparatorları tarafından desteklenen ve anti-Papalık eğiliminde olan Ghibellinler İtalya'da Kutsal Roma-Germen imparatorlarının kalıtsal haklarının sürdürülmesini ve bölgede hakim unsur olarak imparatorluğun varlığını savunmaktaydılar. Ayrıntılı bilgi için bkz: (Lomax, 2004:1915-1925; Dameron, 2004: 2167-2179).

İtalya'nın komünal yönetim geleneği, pek çok şehirde alt asalet sınıfına mensup idarecilerin türemesine neden olmuştu. Matteo Visconti, Can Grande della Scala, Passorino Bonaccolsi, Castruccio Castracani gibi yerel elitlerin, hakimiyetleri altındaki toprak parçalarını bağımsız bir şekilde yönetme arzuları İtalya'da muhtemel huzurun önüne geçmekteydi. '*Si Fratrum*' adlı emirname ile papa İoannes, İtalya sorunlarını ele aldı ve Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak İtalya üzerinde hüküm verme yetkisinin ancak ve ancak kendisinde olduğunu, Papalıkla ortak hareket etmeyen ve papanın onayına başvurmadan siyasi eylemlere kalkışan, papanın onayı olmadan kendini yönetici olarak sunan herkesin aforoz edileceğini ilan etti (Cocquelines, 1741: 144-145). Yerel idareciler ile birlikte papa XXII. İoannes'in hedefindeki bir diğer isim, VII. Heinrich'in ölümünden beri Alman imparatorluk tacı için mücadele eden Bavyeralı Ludwig idi.

Bölgede Papalık üstünlüğünü ve ayrıcalığını tanımayan yerel güçlerin en önemlisi ve en güçlüsü, sağlam bir Ghibellin olan Matteo Visconti ve kabiliyetli oğullarıydı. Milano'nun efendisi olan Matteo Visconti, kendisini doğrudan Lombard olarak görmekteydi ve ailesinin Lombard Krallığı'nın varisi olduğunu iddia etmekteydi (Marina, 2013: 378). Kendisi Milano merkezli bir idarenin başında imparatorluk papazı olarak hüküm sürmekteydi. Kilise otoritesine karşı davranışları nedeniyle papa XXII. İoannes, bölgede ilk olarak Matteo Visconti'yi etkisiz hale getirmek istedi. Bu sebeple papa, Milano'ya Bernard Gui ve Bertrand de la Tour'u Papalık elçisi olarak gönderdi. Piedmont, Vercelli, Novara gibi yerlere giden elçiler buralarda Guelf ve Ghibellinlerin beraber yaşadıklarını ancak Matteo Visconti'nin korkusundan ötürü kimsenin şikayette bulunmadığını papaya rapor etmekteydiler (Zeigler, 1891: 24). Sonrasında Milano'da Matteo Visconti'nin liderliğinde Ghibellin üyelerinin katıldığı bir toplantı gerçekleştirildi. Elçiler, bölgeden sürülen tüm Guelflerin geri dönmelerini ve haklarının iade edilmesini talep etmekteydiler ancak toplantı kararlarını elçilere bildirdiği mektupta Matteo Visconti, tutuklu ve sürgün olan Guelf hizbi üyelerinin kendi hatalarından ötürü bu vaziyette olduklarını belirtir ve sürgünlerin geri çağrılmasını, mahkumların serbest bırakılmasını reddetti (Zeigler, 1891: 25). Milano'dan uygun bir adım alamayan Papalık elçileri Verona'nın yöneticisi Can Grande della Scala, Mantua'nın yöneticisi Passorino Bonaccolsi ile görüşüp, onlardan Ghibellin bloğundan ayrılmalarını ve Papalık ile uzlaşmalarını istediler ancak bahsi geçen güçlü Ghibellin asilleri elçilerin taleplerini reddettiler.

Elçilerin ziyaretleri boyunca elde ettikleri izlenimler Papalık ve özellikle İoannes adına üzüntü vericiydi. Elçilerin raporlarına göre dindar kilise üyeleri ezilmekte, insanlar acı içinde inlemekte ve inananların kendilerine bir sığınak dahi bulamadıkları aktarılmaktaydı (Zeigler, 1891: 36). Bu sebeple papa Ghibellin hizbinin lideri olan Matteo Visconti'nin kilise barışını bozduğu gerekçesiyle yargılanmasını emretti. Hukuki süreci takip etmeleri için İoannes tarafından Asti piskoposu Guido ve Come piskoposu Leone görevlendirildi (Michel, 1909: 274). Bu hamlelere ek olarak papa İoannes, artık kaçınılmaz olarak gördüğü askeri operasyonun icrası ile ilgilenmeye başladı. 16 Haziran 1317 yılında papa, Napoli kralı Robert'i Kuzey İtalya'ya vekil olarak atadı. Aralık 1317'de Visconti aforoz edildi. Kendisi ve yönettiği tüm topraklar, kaleler, şehirler dini yasak ve kınama altına alındı. Ayrıca papa Matteo Visconti ve ortaklarını 6 Nisan 1318'e kadar eylemlerinin açıklamalarını yappmaları için Avignon'a çağırıldı.

Papalığın Visconti hizbi ile savaşa direkt başlaması Cenova meselesi üzerinden gerçekleşti. Doria ve Spinola ailelerinin Visconti'den yardım istemeleri nedeniyle Fieschi ve Grimaldi aileleri de Papalık'tan destek talep edince, sahada Papalık ve Viscontiler karşı karşıya geldiler. Papa İoannes, Cenova'dan Matteo Visconti'yi atmak için Napolili Robert ile ittifak yaptı. 1320-30 yılları arasında Papalık-Angevin ittifakı ile curianın güçlü kardinallerinin başı çektiği ordularla Papalık, sahada Guelflere yönelik saldırıları ruhsal cephaneliği ile destekledi ve İoannes isyan ve sapkınlığa karşı bir mücadele olarak adlandırdığı bu savaşlarda '*Haçlı Seferi*' argümanını sıklıkla kullandı (Housley, 1982: 25).

Bölgede güçlü bir aktör olan Napoli kralı Robert'in Papalık ile ittifak kurması Roma Kilisesi adına oldukça değerliydi. Buradan hareketle İtalya'da huzur ve güvenliği askeri operasyonlar vasıtasıyla tesis etmekte kararlı olan İoannes'in bu eğilimi Robert'i kilise için önemli bir müttefik haline getirdi (Abulafia, 2000: 492). Napolili Robert, destek vereceği sefer için aslında farklı bir tasarının peşindeydi. Robert'in amacı uzun yıllardır anarşi altındaki İtalya'da kendi eliyle güven ve istikrarı tesis etmek ve bunu sağlayan kişi olarak Alman imparatorlarının mülkü olan İtalya'yı imparatorluk idaresinden koparmaktı. İtalya'ya imparatorluk idaresinden bağımsızlaştırmak için kral ve destekçileri etkin bir propaganda mekanizması devreye soktular. Bu bağlamda Robert Alman imparatorlarının bölgeye yıllardır istikrarı getirmekte yetersiz kaldıklarını, İtalya'nın ezici savaşlar altında tahrip edildiğini söylerken,

İtalya'nın artık imparator değil kral unvanını taşıyan bağımsız, bilge bir kimse tarafından yönetilmesi gerektiğini dillendiriyordu (Kelly, 2003: 206). Robert'in propagandacıları süreci kolaylaştırmak ve İtalya'nın imparatorluk idaresinden kopuşunu hızlandırmak için *Ne pretereari* adında sahte bir fermanı dolaşıma soktular. İtalya'da Ghibellin-Alman emperyal iddialarını dizginlemek için müttefik olarak düşünülen Robert'in İtalya kralı olma hayali papa Ioannes'in İtalya politikasına ters düşmekteydi. Bu sebeple papa Robert'in bölgedeki faaliyetlerine sınırlanma getirdi ve onun krallık hayallerine karşı çıktı (Barraclough, 1968: 145).

Ghibellin hizbine yapılacak askeri seferleri organize etmesi için kardinal Bertrand du Pouget, İtalya'ya legat² olarak atandı. Bir kardinal olan Bertrand'a verilen görev uzun dini kariyerini gölgede bırakacak kadar önemliydi ve yaklaşık on dört yıl boyunca bölgede Papalık adına askeri faaliyetlerde bulunan elçi, bizzat papa tarafından "barış meleği" olarak tanımlanmaktaydı (Borghini, 2017: 125). Sefer için Bertrand Temmuz 1320'de Avignon'dan ayrıldı. Elçi, Matteo Visconti'den Milano'nun idaresini derhal Papalığa bırakmasını ve şehri boşaltmasını istedi ancak Matteo talebi kabul etmedi. Ioannes, Matteo'ya karşı savaş sürdürmenin zorluğunun farkındaydı. Papalık ve Napolili Robert'in içinde bulunduğu Guelf ittifakı, ilk başarısızlıklarını Matteo'nun oğlu Galeazzo Visconti karşısında Vercelli'de aldılar. Papa Ioannes, Alman tahtı için uzun yıllardır Bavyeralı Ludwig ile savaşan Avrupalı Friedrich ile ittifak kurmayı denedi ancak bir Ghibellin olan Friderich, müttefik olmayı her ne kadar kabul etse de, İtalyan toplumunu ayrıştırmak değil birleştirmek niyetinde olduğu için birkaç ay sonra İtalya topraklarından ayrıldı (Jugie, 1991: 74). Papa Ioannes'in sağlam bir ittifak oluşturamaması Matteo Visconti'nin işine yaradı ve Matteo 1321'de Vercelli'de, 1322'de Cremona'da zafer kazandı.

İtalya'da Viscontilere karşı askeri seferler sürerken, Avignon'da Matteo Visconti'nin yargı süreci devam etmekteydi. 1320'de yargılamanın seyrine değişik bir iddia dahil oldu. Çeşitli görgü tanıklarının beyanları neticesinde Matteo Visconti papa Ioannes'e ve curianın önde gelen isimlerine büyü yapmakla suçlanmaktaydı. Söz konusu iddianın baş tanığı bir doktor olan Bartolomeo Canholati idi. Buna göre Matteo Visconti kendisinden papaya büyü yapmasını istemiş ve onun isteğini reddeden Bartolomeo, Avignon'a gelerek Matteo ile arasında geçen diyalogu papaya aktarmıştı. Bartolomeo'nun ifadelerine göre Matteo Visconti üst kısmında *Jacobus, papa Johannes*, göğüs kısmında ise kabalistik bir işaretle *Amogmon*³ yazan heykelcikler hazırlamıştı (Michel, 1909: 277-278). Tanıktan öğrendikleri ile çılgına dönen ve büyüünün gerçekliğine inanan papa Ioannes, bu olaydan sonra Matteo Visconti'ye daha ağır manevi silahlarla saldırmaya başladı.

İtalya'da Ghibellin asillerine karşı sürdürülen savaşlarda kayda değer başarı elde edilemeyince papa Ioannes politika değişikliğine gitti. Daha kolay asker ve para toplamak için Haçlı Seferi kavramını kitleler üzerindeki gücünden yararlanmak istedi. Bu bağlamda papa Ghibellin bloğuna karşı ilk Haçlı Seferi çağrısını 1321 yılında yaptı. Papa, Montefeltro'lu Frederick ve kardeşleri Guido ve Spinoza'ya, müttefiki Guelflerin yardımıyla savaş açtı. Papalığın liderliğinde organize edilen Haçlı Seferi önemli başarılar elde etti; Frederick öldürüldü, 1322'de Osimo ve Recenati alındı (Housley, 1982: 25). Devamında papa Ioannes, manevi silahı olan aforozu kullanarak Matteo Visconti'yi aforoz etti. Papa tarafından hedef gösterilen Matteo, sapkın, zorba, gaspçı olarak lanetlendiği için hüküm sürdüğü şehirlerde tüm dini işlerin durdurulması emredildi (Odericus Raynaldus, y.y: 182-183). Bu noktadan sonra durum Matteo Visconti'nin aleyhine olmaya başladı. Topraklarındaki halkın desteğini kaybetmek istemeyen Matteo Milano Katedrali'nde din adamlarını ve halkı toplayarak onlara sapkın olmadığını, Papalığın gerekçe olarak gösterdiği şeylerin yalan olduğunu, Hıristiyanlığın ilkelerine her zaman inandığını yüksek sesle anlattı (Knight, 1868: 413). Ancak papanın manevi yasakları, Matteo Visconti'nin kişisel gücünün hızlıca çökmesine sebep oldu. Matteo, yaşını ve hastalığını gerekçe göstererek yetkilerini oğullarına bıraktı ve kısa bir süre sonra öldü.

Papa Ioannes, İtalya'da Ghibellinlerin bastırılması noktasında oldukça kararlıydı ve bu nedenle Viscontileri tamamen yok etmek için Matteo'nun oğlu Galeazzo Visconti ile savaşma kararı aldı. Tüm bunlar olurken Bavyeralı Ludwig rakibi Friedrich'i yenmeyi başarmıştı. Kendi iç sorunlarını çözen Ludwig, imparatorluk yanlısı olan Ghibellinleri desteklemek için İtalya işlerine odaklanmaya başladı. Ludwig'in İtalya'ya gelişini öğrenen Bertrand de Poujet, Milano'daki kuşatmayı kaldırarak geri çekildiğinde aslında Papalığın organize ettiği Haçlı Seferi fiili başarısızlığını da ilan etmiş olmaktadır (Renouard, 1970: 29-30).

² Elçi

³ Bir tür iblis adı

2. XXII. Ioannes ve Bavyeralı Ludwig

Ioannes'in papa seçilmesinden itibaren sürdürdüğü savaş politikası pahalıya mal olmaktaydı. Kardinal Bernard de Poujet liderliğinde İtalya'da sürdürülen savaşlardan Roma Kilisesi lehine herhangi bir başarı elde edilmemesi, zamanla curiada savaş karşıtı bir grubun oluşmasına sebep olmuştu. Özellikle curiada güçlü bir isim olduğu bilinen Napolyon Orsini, James Gaetani, Peter Colonna papaya sert eleştiriler yöneltmeye başlamışlardı. Papa Ioannes de savaş karşıtı kardinaller gibi İtalyan Haçlı Seferleri'nin kayda değer bir başarı elde etmediğinin farkındaydı ancak o Roma Kilisesi'nin selameti için Ghibellinlerin bastırılması noktasında inat derecesinde bir tutum içerisindeydi (Housley, 1982: 27).

Papa Ioannes, Matteo Visconti'nin oğullarına karşı yeni bir Haçlı Seferi başlatmak için Ferrara ve Estensi'de Roma Kilisesi yandaşlarına çağrıda bulundu. Sonrasında Mantua'nın yöneticisi Raynaldo Bonacolsi'ye karşı da aynı çağrısı tekrarladı. Papa ile gizlice anlaşan bir asil Piecenza'nın kapılarını Papalık birliklerine açınca, Visconti idaresi zor durumda kaldı. Buna birde Milano'da Alman askerlerin isyanı eşlik edince Galeazzo Visconti, Milano'dan kaçtı. Bu noktadan sonra olayları geriden takip eden Bavyeralı Ludwig, sadık müttefiki olan Ghibellin hizbinin hukukunu korumak için müdahale kararı aldı. 5 Mayıs 1323'te, Visconti ve Ghibellin bloğunun güçlü üyeleri Can Grande della Scale ve Raynaldo Passerino Bonacolsi, Mantua'da piskoposluk sarayında Papalık diplomatları ile fiilen görüşme iken Bavyeralı Ludwig'in üç temsilcisi oraya geldi (Partner, 1972: 315). Roma Kilisesi'nin otoritesine dönmeyi ve Papalık ile uzlaşmayı kabul eden Ghibellin asillerine Ludwig'in elçileri tarafından eski imparator VII. Heinrich'e verilen sadakat yeminleri hatırlatıldı ve ittifakı sürdürmeleri halinde askeri destek sözü verildi (Schwalm, 1909: 581-582). Ludwig'in müdahalesi ile Ghibellin bloğu yeniden canlandırıldı ve bu noktadan itibaren dengeler Papalık aleyhine dönmeye başladı. Papalık ordusu sayı bakımından giderek küçülünce papa Ioannes, manevi silahına başvurarak Bavyeralı Ludwig'i aforoz etti. Ludwig'in aforoz edilmesine curia içerisinde savaş karşıtı partinin başını çeken Napolyon Orsini karşı çıktı ve yedi yıldır Almanya'yı çekişmeye sürüklediğini dahası barışa dair olumlu bir şey yapmadığını söyleyerek papayı eleştirdi (Mollat: 1963: 95). Ancak papa Ioannes aforoz cezasını kaldırmayı reddetti ve 7 Ocak 1324'te Viscontilere karşı yeni bir Haçlı Seferi ilan etti.

Viscontilere karşı yıllardır sürdürülen savaş Papalık maliyesini oldukça zorlamaktaydı. Papa savaş için sıklıkla fon oluşturmakta yetersiz kalmaktaydı. Papa Ioannes, savaşın ağır maliyetini finanse etmek için inananların Roma Kilisesi'ne yardım etmesini talep etti ve karşılığında yapılan bağışlarla orantılı olarak dini lütuf ve hoşgörüler vereceğini duyurdu. Ayrıca tüm Hıristiyan alemindeki başpiskoposluklara ve piskoposluklara mektuplar gönderilerek hayırsever ruhların bağışlarını koyabilmeleri için kiliselerde sunaklar yapılmasını emretti (Gasnault: 1957: 273-275). Tüm çabalara rağmen arzu edilen bağışlar toplanamadı çünkü Hıristiyan dünyası artık Papalığın taleplerine eskisi kadar ilgili değildi. Bunun üzerine papa Fransa topraklarından organize edilecek sefer için zorunlu sübvansiyonlar toplanmasını emretti. Papa Ioannes, retorik becerisini konuşturduğu incelikli mektupları elçileri vasıtasıyla Fransa'ya gönderdi. Din adamlarının ve halkın cömertliğinden faydalanmak isteyen papa, İtalya'da Katolik inancının gerilediğinden, ilahi tapınmanın zulümler yüzünden zorla yapıldığından, piskoposlar ve din adamlarının aşağılayıcı muameleler eşliğinde tutuklandığından bahsediyor ve Roma Kilisesi'ne acil yardım edilmesini istiyordu (Samaran ve Mollat, 1905: 57).

1325 yılını Mart ayında Galeazzo Visconti'nin diğer oğlu Azzo Visconti San Donnino'yu ele geçirdi. Sahada Guelf destekçisi olan Floransalılar da Ghibellin müttefiklerine yenildi. Papalık elçisi Bertrand de Poujet, askeri bir deha olduğu bilinen Castruccio Castracani'ye karşı etkin mücadele edemedi. Ancak 1326-1327 yıllarında papa Ioannes'in topladığı fonlar sayesinde Bertrand de Poujet Modena, Parma, Regio ve Bologna'daki bir dizi kasabada Papalık adına zaferler kazandı (Renouard, 1970: 29; Housley, 1982: 28). 1327 yılında ise Bolognalılar tüm Bologna şehrini Papalık güçlerine teslim ettiler. Roma'dan sonra bölgenin diğer büyük şehri olan Bologna, kritik bir kavşak ve İtalya'ya dönüş için önemli bir üsttü (Borghi, 2017: 126). Fakat Bologna'nın Papalık güçlerinin eline geçişi Bavyeralı Ludwig'in ordusunun başında bölgeye bizzat müdahale etmesine sebep oldu. İtalya'ya gelen Ludwig Galeazzo Visconti'yi Milan, Lodi, Pavia ve Vercelli'nin imparatorluk papazı olarak atadı. Kısa bir süre sonra Viscontiler ve Ludwig arasında kavga çıktı. Ludwig'in emri ile Galeazzo, oğlu Azzo ve kardeşleri Luchino ve Giovanni tutuklandı ve Monza'da hapse atıldılar (Knight, 1868: 413). 1328 yılında Passarino Bonacolsi'nin, 1329 yılında Can Grande

della Scala'nın ani ölümleri Ludwig'i sahada güçlü destekçilerden mahrum bırakırken, Papalık adına durum Kuzey İtalya'da daha pozitif bir hal aldı.

Bölgede Bertrand'un sorumlulukları oldukça fazlaydı ve bu sebeple papa Ioannes, bir İtalyan olan kardinal Giovanni Orsini'yi İtalya'ya ikinci elçi olarak atadı. Roma'nın aristokratik ailelerinden olan Orsini'lerin bir ferdinin İtalya'ya elçi olarak atanması aslında papanın İtalya politikasında ufak bir değişikliğe işaret etmekteydi. İtalya'nın pasifleştirilmesi amacıyla papanın bölgede görevlendirdiği ve bel bağladığı isimler çoğunlukla Bertrand de Pouget gibi Fransız'dı. Papalar ile aynı sosyal çevreye ait, çoğunlukla hemşeri ya da yurttaş statüsünde olan bölgedeki Papalık ajanları 13. yüzyıl ile birlikte gelişen İtalyan kültürel bilincine ve milliyetçiliğine çarptığı için her ne kadar başarılı isimler olsalar da, bölgede onların faaliyetleri Papalığa ve onun politikalarına nefreti artıyordu. İtalya'nın politik ve sosyal gelenekselliğini bütünüyle kavraması zor olan Fransız unsurlara ek olarak Giovanni Orsini'nin İtalya'ya sevki, Roma Kilisesi'nin politikasında bir deneye işaret etmekteydi (Beattie, 2007: xv). Giovanni Orsini, uzun yıllar Roma ve İtalya'da önemli işler yapmış, Papalığa sadık bir ailenin üyesiydi. Ayrıca Orsini ailesinin geniş kaynakları ve bağlantıları, Pouget'in maliyetli kampanyaları tarafından tüketilmiş olan Papalık kasasının rahatlamasını sağlayabilirdi (Beattie, 2007: xv-xvı). Yine de papa, Pouget'nin İtalya'daki işlerinden memnundu ancak otoritesini en zorlu bölge olan Romagna ve Emilia'ya odaklamak istiyordu. Ioannes'in Pouget'yi oraya göndermekteki bir diğer niyeti büyük idari merkezleşme ve Papalık vergilendirilmesinin güçlendirilmesi politikasıydı (Jugie, 1891: 75).

Papa Ioannes'in emriyle Bertrand, enerjisini Romagna ve Emilia arasındaki bölgeye verdi. Burada bir dizi savaş yürüten Papalık güçleri 1330 itibariyle tüm kazanımlarını kaybetmeye başladılar. Elçi Bertrand'ın bölgedeki zaferleri oldukça suni idi ve Papalık aldığı toprakları korumayı başaramadı. Hem Papalığın hem de Bavyeralı Ludwig'in İtalyan politikalarının yarımada'ya hiçbir şey getirmediği artık daha net anlaşılmaya başlanmıştı ve 1330 yılı itibariyle Guelf ve Ghibellin hizbinin isimlerinden başka ideolojik bir değeri kalmamıştı. İki İtalyan fraksiyonu arasında liderlerine özel bir bağ ya da saygı olmaksızın savaş yine de devam etti. Ama ne tam olarak papa Guelfler tarafından ne de imparator Ghibellinler tarafından kabul edilmedi. Liderleri papalar, Fransa ve Napoli krallarının zayıflıklarından dolayı kendi başlarına bırakılan Guelfler; emperyal hırslar ve Papalık-imparatorluk çatışması üzerinden istikrarsızlığa sürüklenen Ghibellinler, aslında sadece şehirlerinin bağımsızlığı ve İtalya'nın genel özgürlüğü için savaşmaktaydılar (Daunou, 2016: 98). Anlaşıldığı gibi bu yüzyılla birlikte Guelf ve Ghibellin partilerinin Papalık ya da imparatorluktan oldukça bağımsızlaşan siyasi yaşamları belirginleşti. Kimlikleri kabul edilen temel ilkeleri ve fiili uygulamaları arasında giderek artan bariz farklılıklarla sarsılmaması için yeterince sağlam kurulmuştu ve artık Guelf ve Ghibellin adının tanımlayıcı terimler olmadığı, kendilerine ait bir güce ve politik ilgiye sahip oldukları bilinen bir gerçektir (Hyde, 1973: 133).

1329 yılında Ludwig Viscontileri serbest bıraktı ancak Visconti fertlerinin Ghibellin ve doğal olarak imparatorluğa destekleri bu olaydan sonra fiili olarak çöktü. Lanercost Kroniği, aslında iki taraf arasındaki savaşı en kısa şekilde "papanın ordusu ve imparatorun ordusu arasında pek çok savaş yapıldı ancak papanın tarafı genellikle yenildi" diyerek özetliyordu (The Chronicle of Lanercost, 1903: 243). Viscontilerin talebi ile Papalık-Visconti ilişkileri için normalleşme adımları atılmaya başlandı. Papa Ioannes, bölgenin en güçlü elitleri olan Viscontileri kazanmak için onlar üzerindeki yasakları kaldırdı ve bir Visconti heyeti barış müzakereleri için Avignon'a geldi. Papa bir adım daha atarak yargılanan Viscontilerin hüküm giydikleri tüm suçlardan beraat ettiklerini ilan etti ve papa 1330 yılında Azzo Visconti'nin Milano'da imparatorluk vekili olarak hüküm sürmesini onayladı.

3. XXII. Ioannes ve Bohemyalı John İttifakı

İtalyan siyasetinde aktörler ve olaylar çok hızlı değişim göstermekteydi. Ludwig'in İtalya'dan ayrılması Papalık adına önemli bir eşikti. Bu sebeple Brescia halkı Bohemya kralı John'dan yardım istedi. Kral John bilindiği gibi eski Alman imparatoru VII. Heinrich'in oğluydu. Babası Heinrich gibi bir taraf tutmaktan ziyade İtalya'yı birleştirme idealinde olan John, ne bir Guelf ne de Ghibellin idi. Ancak, John'un siyasi konumu oldukça farklıydı. Fransa sarayında eğitim görmüş ve Fransa kralı IV. Charles'ın eniştesi olan John, her ne kadar Bohemya kralı olsa da Alman siyasetinde Fransız uydusu gibi hareket etmekteydi (Partner, 1972: 321). Muhtemelen papanın desteğini alarak güçlü bir krallık tasarımında olan John, bölgede babasının imparatorluk prestijini kullanarak, sorunlara nüfuz etmeye çalışıyordu. Hatta 1329 yılında papa Ioannes'in sempatisini kazanmak için İspanya'da Müslümanlara karşı organize edilen Haçlı Seferlerine gönüllü olarak katılım sağlamıştı. Ancak görünen o ki papanın John'a karşı tereddütleri

vardı. Özellikle onun Brescia üzerinden İtalya meselelerine girmek istemesi papayı kuşkulandırmaktaydı. John'un eylemlerine bir de Azzo Visconti ile Ludwig'i barıştırmak için Azzo'ya elçi göndermesi eklenince, papa Ioannes onun Ludwig'in maşası olduğu kanaatine kapılmıştı. John'un bölgedeki faaliyetlerine ve kendi onayı olmadan giriştiği siyasi işlere daha fazla sessiz kalamayan papa Ioannes, 21 Eylül 1330 tarihinde John'a bir mektup yazdı. John'a ufak bir ikaz olan mektupta papa, Ludwig ile kendi arasındaki olayları John'a tekrardan hatırlatarak kendisinin arabulucu olarak düşüncesizce hareket ettiğini söylemekteydi (Zeigler, 1891: 481-482). Papa John'un müdahalelerinin Ludwig'in teşvikiyle gerçekleştiğini düşündüğü için Azzo Visconti'yi kazanmaya çalıştı. Ioannes kendi ifadelerine göre son zamanlarda Viscontilerin kilisenin bağlılığına geri döndüklerini görmüş ve bu sebeple Viscontiler ile müttefik olarak, Ludwig'e karşı ortak bir askeri cephe kurmayı kararlaştırmıştı (Zeigler, 1891: 494).

Papanın rızasını ve doğrudan desteğini almak isteyen Bohemyalı John 1331 yılında iki elçisini Avignon'a gönderdi. Yapılan görüşmeler neticesinde papa, John'un sandığının aksine Bavyalı Ludwig adına hareket etmediğini gördü. Bohemyalı John'un dek derdi İtalya'nın kuzeyinde, Lombardiya'da Papalık desteğini alarak müstakil bir krallık kurmaktı. Lombardiya'nın siyasi yönden kaygan zemini başarıya ulaşılması için John'un Papalık ile ittifak yapmasını gerektiriyordu. Bohemyalı John'un bölgeye müdahalelerinin asıl nedenini anlayan papa Ioannes için Papalığa tabi, kendi kontrolü altında vasal bir krallık kurulması fikri oldukça mantıklı geldi (Mollat, 1963: 105). Ancak John'un hayalini kurduğu krallığın yönetimi oldukça çetrefilli görünmekteydi. İtalya'da barınmak isteyen John, hem Bavyalı Ludwig'e hem de Papalığa yanaşırken, Fransız monarşisine de sempatik davranarak, üç etkin güçle dostane ilişkiler kurmayı hedefliyordu (Partner, 1972: 322).

İtalya'ya yaptığı kısmi müdahaleler ile Bohemyalı John bölgede Guelf bloğunun restorasyonuna önemli katkı sağladı. Roma Kilisesi'nin vassalı olmayı kabul eden John, papa Ioannes'in sempatisini kazanmayı başardı ve onu Po Vadisi'nde kurulacak Lombard Krallığı'nı desteklemeye ikna etti. Ancak bu plan İtalyan siyasetine uygun değildi. Kuzeydeki her şehir, Guelf ya da Ghibellin fark etmeksizin, Po Vadisi'nin zenginliklerinden faydalanmayı umuyordu ve hiç biri orada Papalık destekli güçlü bir krallığın kurulmasını istemiyordu (Renouard, 1970: 31). Lombardiya'nın anormal siyasal durumuna bir alternatif olarak düşünülen krallık, Ghibellin signoriasi, Angevin monarşisi ve Floransa için büyük bir tehdit olarak görüldü. Lombardiya'da kurulması tasarlanan bu krallık Guelf ve Ghibellinleri Papalığa karşı aynı ittifaktan içinde olmaya çekti.

Bohemyalı John ile ittifaktan güç olan elçi Bertrand de Pouget, Papalık Devletleri'nin son büyük toprağı olan Ferrara'yı ele geçirmek için Comte d'Armagnac liderliğindeki bir orduyla savaşa başladı (Borghi, 2017: 127). Sahada Papalık birliklerini etkin bir şekilde destekleme sözü veren John, savaş başladıktan kısa bir süre sonra İtalyan arenasında tutunmanın zorluğunu gördü. Bohemyalı John, savaşı kazansalar bile bölgenin kendisine itaat etmeyeceğini anlayarak, birlikten çekildi. John'un askeri desteğine ve varlığına güvenen Ioannes için durum tam bir hayal kırıklığı oldu. Bölgede yalnız kaldığı için savaşın yükünü tek başına kaldıramayan elçi Bertrand'ın birlikleri yenildi ve bu yenilgi İtalya'da bir dizi isyanın fitilini ateşledi. Bertrand de Pouget Papalık idaresine karşı hızla yayılan isyanları kontrol etmek için sert tedbirler alsa da netice değişmedi. Yıllarca yapılan tüm kazanımların boşa gittiğinden sızlanan papa Ioannes olanlar için oldukça üzgündü (Mollat, 1963: 108). Duruma bizzat müdahale etmesi için Ioannes, Embrun başpiskoposu Bertrand de Déalux'u İtalya'ya gönderdi. Aslında başarılı bir hukuk profesörü olan ve sonrasında İtalya'da XII. Benedictus'un emriyle çeşitli görevlerde bulunan Bertrand de Déalux, Bertrand du Pouget'nin siyasi eylemlerinin bir ürünü olan isyanların kurbanı oldu (Mollat, 1968: 393). Barış için Ferrara ligiyle en azından bir anlaşma taslağı üzerinde uzlaşmayı başaran Bertrand de Déalux'ın adımları, baskıcı ve askeri yöntemlerin sürdürülmesi noktasında inatla ısrar eden Bertrand du Pouget'in birliklerine Ferrara'ya doğru ilerlemelerini emretmesi ile ziyan oldu.

Papalık idaresine karşı olan isyanların en önemlisi Bologna isyanıydı. Bologna'nın aristokratik ailelerinden olan Pepoli, Samaritani aileleri hukukçu Giovanni d'Andrea'nın desteğiyle Bertrand'ın yönetimine karşı isyan ettiklerinde durum oldukça kötü bir hal aldı (Milani, 2018, 251). Bologna'daki isyanı Ferrara isyanı takip etti. Zor durumda kalan kardinal ordusunu ikiye bölmek zorunda kaldı. Birliklerinin bölünmesiyle güç kaybeden Bertrand, halk isyanının gücü karşısında Porta Galleria Kalesi'ne sığındı. Papalıkla uzlaşmak isteyen Floransalılar, elçiye kendisini güvenli bir şekilde şehirden çıkartmayı teklif ettiler ve Mart 1334'te Bertrand, Floransalılarının koruması altında Bologna'dan ayrıldı (Tamba, 2018: 224). Bologna'nın düşmesi, papanın yıllardır İtalya'ya dönüşün askeri operasyonlarla

olacağına dair inadının ve savaş politikasının yerle bir olması anlamına gelmekteydi. Aynı şekilde İtalyan siyasetinde organik bir bağ oluşturması için seçilen Giovanni Orsini de kendisinden beklenen yüksek faydayı Roma Kilisesi'ne sağlayamadı. Yerel aile bağlarından faydalanmak için seçilen Giovanni Orsini'nin İtali karakteri, bölgeler arası düşmanlıklara karşı yerel tutumu, kişisel eğilimleri ile hareket etmesine neden oldu ve Giovanni Orsini de, Bertrand de Pouget gibi başarısız oldu (Beattie, 2007: xvı).

Papa Ioannes'in papalık sürecinin yüksek önceliğini oluşturan İtalyan Haçlı Seferleri, her ne kadar başarısızlıkla sonuçlansa da pragmatik ve rasyonel temellere dayanmaktaydı. Papalık uzun yıllardır Roma ve İtalyan siyasetinin karmaşasından ötürü İtalya'dan uzaklaşmak ve kendine alternatif yönetim merkezleri bulmak zorunda kalmıştı. Bir süredir de Avignon'da bulunan idareyi yeniden Roma'ya döndürmek isteyen papa Ioannes, oradaki şartlar uygun hale gelmeden dönüşün anlamsız olacağını bilincindeydi ve bu sebeple asi olarak nitelendirdiği yerel elitlerin bastırılmasını İtalya'da huzur içinde kalabilmek için zaruri görmekteydi. Papa Ioannes'in planı teorik olarak rasyonel olsa da papa onun hamlelerinin İtalya'da ulusal bir tepkiye yol açma ihtimalini gözden kaçırmıştı. Bohemyalı John'un müstakil krallık kurma tasarılarına destek verilmesi İtalyan arenasında hiziplerin keskinleşmesini beraberinde getirdi. İtalyan siyasetinde başarısız kalan onca girişimden sonra kardinaller bile papanın bilgeliğinden şüphe etmeye başladılar ve 1334 yılında Comminges kardinali papaya açıkça "*Kutsal Baba, inan bana bu titizlik yasal olabilir ancak uygun değil*" (Barraclough, 1968: 147) diyerek muhalefetini gösterdi.

1334 yılında papa XXII. Ioannes öldüğünde Papalığın İtalyan siyasetinde bir devir kapanmış oldu. İtalya'da papanın faaliyetlerinin en önemli ajanı olan Bertrand de Pouget'in kısmı başarısı ve daha doğru bir ifadeyle başarısızlığı Papalık adına çok ağır mali kayıplara yol açtı. İtalyan siyasetine yabancı bir aktör olarak Bertrand'un bölgeye adapte olması epey zaman aldı ve papanın ölümü ile yetki alanı bir sonraki papa tarafından sadece dini alan ile sınırlandırıldı (Jugie, 1991: 74). Bu noktada İtalya XXII. Ioannes'in yanlış, kışkırtıcı askeri müdahalesi ile iyiden iyiye hizip mücadelelerinin ve siyasi rejimlerin dönüştüğü ve artık olgunlaştığı bir sahne haline geldi (Parent, 2018: 167). Bunlara ek olarak papa XXII. Ioannes'in bölgedeki yerel güçleri kontrol altına almak için Haçlı Seferi argümanına sarılması ve sıklıkla tekrarlanan aforozlar, dini kınamalar ve cezalar bölge halkının Roma Kilisesi'ne olan güvenini zedeledi. Ayrıca tekrarlanan Haçlı Seferi çağrısı dini fanatizmi ve coşkuyu büyük oranda söndürdü. Papanın manevi silahlarını kullanması halk üzerinde bir kayıtsızlığa neden oldu.

Avignon'da ikamet eden Papalığa karşı sert eleştirileri ile bilinen İtalyan hümanist Petrarca Ioannes'i ateşli bir ruha sahip, hararetle kitap okumayı arzulayan ama buna rağmen imparatorlukla inatçı anlaşmazlıklara giren ve hayatının yarısını buna adanmış çalışkan bir adam olarak nitelendirmektedir (Petrarch, 1954: 136). İnat derecesinde otoriter, hırslı bir papa olduğu bilinen papa XXII. Ioannes çoğu eksiklerine rağmen bir Orta Çağ yöneticisi olarak ele alındığında, büyük oranda nitelikli bir idareci olarak kabul edilmektedir (Gazzaniga, 1991: 143). İtalya'da Papalığın bağımsız ve baskın konumunun restorasyonu için Roma Kilisesi'nin üstlendiği askeri operasyonlar Papalık adına İtalya'da Aziz Petrus'un haleflerine karşı inancın zayıflamasını beraberinde getirdi. Otoriter ve kontrolcü doğasıyla din adamları seleflerinin birçoğundan daha güçlü Ioannes'in baskısını hissetti ve papa çok geçmeden açgözlü, para düşkünü bir adam olarak görülmeye başlandı (Haller, 1903: 115-117). Papalık merkezileşmesi uğruna sürdürülen savaşlarla artan para taleplerine dair baskı, Ioannes'in papalığının belki de en ayırt edici yönünü oluşturmaktaydı.

SONUÇ

Ioannes, 1316 yılında papa olarak seçildiğinde İtalya uzun soluklu bir karmaşanın sancıları içerisindeydi. Papalığın özellikle 13. yüzyılda Kutsal Roma-Germen imparatorları ile girdiği mücadeleler iki egemen güç arasında İtalyan toplumunu bölerken, anarşi Roma'dan başlayarak İtalyan kırsalına kadar yayılmıştı. İki karşıt gücün destekleyici unsurları olarak Guelf-Ghibellin ekseninde bölünen İtalya, aslında 13 yüzyıl itibarıyla Roma'da ve İtalyan şehirlerinde Papalığın barınmasını zorlaştırmıştı. Ancak 14. yüzyıl başlarıyla birlikte siyasi rejimlerin hızla dönüşüm şekillenmesi İtalya'da Papalığın bulunmasını neredeyse imkânsızlaştırmıştı. Bu sebeplerin teşviki ile papa V. Clemens'in 1309 yılında curia ile birlikte Avignon'a gelmesi Papalığın bölgeden fiziki olarak uzaklaşmasına sebep olsa da, mevcut durum papaların İtalyan siyasetini daha farklı ele almalarını beraberinde getirmiştir.

Avignon'da hüküm süren ikinci papa olan XXII. Ioannes, İtalya'da Papalığın otoritesine tabi olmayan ve Guelf şehirleri ile çatışma halinde olan asillerin ancak savaş ile itaat altına alınabileceği kanaatindeydi. Bu sebeple papanın yüksek önceliği Haçlı Seferi adı altında Ghibellin ittifakının önde gelen isimlerine seferler düzenlemektir. Roma

Kilisesi'nin bölgedeki gücünün restorasyonuna odaklanan bu seferler iki karşıt gücün müttefikleri arasında, çok sayıda şehir ve kasabada sürdürülmekteydi. Savaşı organize etmekte maddi –manevi zorlanan Papalık için müttefik bulmak hiç kolay olmamıştır. Ekonomik zorluklar papa Ioannes'in sıklıkla afarozu kullanmasına neden olmuş ancak yıllar içinde afarozun kitleler üzerindeki gücü büyük oranda çözülmüştür. Aynı şekilde bölgedeki savaşlara inananların dikkatini çekmek için sıklıkla tekrarlanan Haçlı Seferi argümanı halkın bu kavramdan ve Haçlı Seferlerinin dini değerinden uzaklaşmasına neden olmuştur. Kardinal Bertrand de Pouget'in liderlik ettiği İtalyan Haçlı Seferleri bölgeye askeri operasyonlar eliyle huzur ve istikrarı getirmeyi hedeflese de, papanın Fransız ajanları liderliğinde sürdürdüğü savaşlar doğal olarak bir İtalyan ulusal tepkisini beraberinde getirmiştir. Uzun yıllar sürdürülen ve Roma Kilisesi adına bir kazanım elde edilmeden neticelenen savaşlar, Papalık adına maddi yıkıma ek olarak manevi değerlerin bölgede tüketilmesini doğurmuştur.

Yazarların Katkı Düzeyleri: Birinci Yazar %100.

Etik Komisyon Onayı: Çalışmada etik komisyon onayı gerekmemektedir.

Finansal Destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- ABULAFIA, D. (2000). The Italian South. Michael Jones (Ed.), *The New Cambridge Medieval History c. 1300-1415* (ss. 488-514). UK: Cambridge University Press.
- BARRACLOUGH, G. (1968). *The Medieval Papacy*. England: Harcourt, Brace& World.
- BEATTIE, B. (2007). *Angelus Pacis: The Legation of Cardinal Giovanni Gaetano Orsini, 1326-1344*. London: Brill Press.
- BORGHI, B. (2014). Bologno et la cardinal legat Bertrand du Pouget le refus d'un grand projet, *Journal of Mediae Aetatis Sodalitium*, XV: 120-143.
- COCQUELINES, C. (Ed.). (1741). *Bullarum Privilegiorum Ac Diplomatum Romanorum Pontificum*. C. III, Rome: y.y.
- DAMERON, G. (2004). Guelfs. C. Kleinhenz (Ed.), *Medieval Italy: An Encyclopedia* (ss. 2167-2179). New York: Routledge.
- DANOU, P. C. F. (2016). *The Rise of the Papal States*. New York: Jouian Press.
- GASNAULT, P. (1957). La perception dans le royaume de France du subsidie sollicite par Jean XXII < contra haeretics et rebelles italiae>, *Mélanges d'école française de Rome*, 69: 273-319.
- GAZZANIGA, J. L. (1991) La création de la province ecclésiastique de Toulouse par Jean XXII, *Cahiers de Fanjeaux*, 26: 143-156.
- GIOVANNI VILLANI (1986). *Chronicle Florentine of Giovanni Villani*. (Trans. Rose E. Selfe), Westminster: Archibald Constable & Company.
- HALLER, J. (1903). *Papsttum und Kirchenreform*. C. I, Berlin: Weidmannsche Buchhandlung.
- HOUSLEY, N. (1982). *The Italian Crusades: The Papal-Angevin Alliance and the Crusades against Christian Lay Powers 1254-1343*. Oxford: Clarendon Press.
- HYDE, J. K. (1973). *Society and Politics in Medieval Italy: The Evolution of the Civil Life, 1000-1300*. London: Macmilan Education.
- JUGIE, P. (1991). Un Quercynois a la cour pontificale d'Avignon: le cardinal Bertrand du Pouget (v. 1280-1352), *Cahiers de Fanjeaux*, 26: 69-95.

- KELLY, S. (2003). *The New Solomon: Robert of Naples (1309-1343) and the Fourteenth Century Kingship*. Boston: Brill Press.
- KNIGHT, C. (1868). *Biography or Third Division of 'The English Encyclopedia*, C. VI, London: Bradbury, Evans, & CO.
- KOSTER, J. R. (2015). *Avignon and Its Papacy, 1309-1417: Popes, Institutions and Society*. London: Rowman & Littlefield.
- LOMAX, J. (2004). Ghibellines. C. Kleinhenz (Ed.). *Medieval Italy: An Encyclopedia* (ss. 1915-1925). New York: Routledge.
- MARINA, A. (2013). The Langobard Revival of Matteo il Magno Visconti, Lord of Milan, *I Tatti Studies in the Italian Renaissance*, 16: 377-414.
- McCABE, J. (1916). *Crises in the History of the Papacy*. New York: G. P. Putnam's Sons.
- MICHEL, R. A. (1909). Le procès de Matteo et de Galeazzo Visconti: L'accusation de sorcellerie et d'hérésie, Dante et l'affaire de l'envoûtement (1320), *Mélanges de l'école française de Rome*, 29: 269-327.
- MILANI, G. (2018). From one Conflict to Another (13th -14th). S. R. Blanshei (Ed.), *A Companion to the Medieval and Renaissance Bologna* (ss. 239-259). Leiden: Brill Press.
- MOLLAT, G. (1963). *The Popes at Avignon 1305-1378*. (Trans. Janet Love), New York: Thomas Nelson and Sons Ltd.
- MOLLAT, G. (1968). Bertrand de Déalux, Juriscollulte et Pacificateur des Etats de L'église au XIV. siècle, *Archivum Historiae Pontificiae*, VI: 393-397.
- ODERICUS RAYNALDUS. (y.y.). *Annales Ecclesiastici Ab Anno 1198 ubi desinit cardinalis Baronius*, C. V, y.e.
- PARENT, S. (2018). Benedict XII and Italy: Restoring Ortodoxy and Consolidating Papal Sovereignty after John XXII. I. Bueno (Ed.), *Pope Benedict XII (1334-1342): The Guardian of Ortodoxy* (ss. 167-186). Ansterdam: Ansterdam University Press.
- PARTNER, P. (1972). *The Lands of St. Peter: The Papal States in the Middle Ages and the Early Renaissance*. Los Angeles: University of California Press.
- PETRARCH, F. (1954). *Rerum Memorandarum libri guattuor*. G. Billanovich (Ed.), Firenze: Sansoni.
- RENOUARD, Y. (1970). *The Avignon Papacy: 1305-1403*. Michigan: Michigan University Press.
- SAMARAN, C. and MOLLAT, G. (1905). *La Fiscalité Pontificale en France au XIVE Sieégle (Periode D'Avignon et Grand Schisme D'Occident*, Paris: Albert Fontemoing Edietur.
- SCHWALM, J. (Ed.). (1909). *Constituones et Acta Publica Imperatorum et Regum*. C. V, Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hanniani.
- TAMBA, G. (2018). Civic Institutions (12th- early 15th Centuries). S. R. Blanshei (Ed.), *A Companion to Medieval and Renaissance Bologna* (ss. 211-238). Leiden: Brill Press.
- THE CHRONICLE OF LANERCOST*. (1913). (Trans. Herbert Maxwell), Glasgow: James Machelose and Sons.
- THOMPSON, J. W. (1959). *Economic and Social History of the Middle Ages (400-1300)*. C. I, New York: Frederick Ungar Publishing CO.
- ZEIGLER, S. (Ed.). (1891). *Vatikanische Akten zur Deutsechn Geschichte in der Zeit Kaiser Ludwig des Bayern*. Innsbruck: Verlag der Wagnenschab Universitats-Buchhandlung.